

Gud och kriget, del 2

Vid en sökning i Folkbibeln på ordet krig får man 102 träffar medan ordet strid ger 353 verser, därav 53 i NT. En och annan vers syftar på strid emot synden eller mot onskans andemakter men så gott som alla handlar om vanliga, militära krig.

Kunskap är makt

Förra gången jag talade om Gud och kriget studerade vi kriget från maktens perspektiv. Berättelsen om Babels torn handlade om hur människorna tillsammans strävade för att komma upp i himlen. Det kan ju tyckas lite fånigt att bygga ett torn för att komma i nivå med Gud. Men vi bygger kanske helst vårt torn med kunskap. Synden handlar ju om att vi äter från Kunskapens träd för att kunna bli som Gud och vara oberoende av honom. Hans jämlike. Prestigen, avunden, ambitionen som gör att vi kan klättra på andra.

Vi noterade att där människor söker makt så förbistras alltid(?) språket och maktsökandet leder lätt till en växande konflikt där många tar skada. När någon söker makt talar de inblandade alltså inte längre samma språk och då börjar en serie missförstånd och konfrontationer som genom sin egen inneboende dynamik snart nog växer till öppen konflikt, kanske inför domstol.

Gäller det nationer kan konfrontationen komma på glid så att alla inser att detta kommer att leda till ett krig som kanske ingen önskar sig. Ändå saknar man kanske resurser till att bromsa processen. Det enda som skulle kunna hejda utvecklingen är ofta en bön om förlåtelse. Och den förlåtelsen väntar man sig inte alltid. Ofta väljer man hellre att gå ut i krig eftersom man skickar andra till att skjuta.

Man kan se liknande utveckling vid äktenskap som knakar i fogarna. Båda parter kanske vill hålla ihop äktenskapet och ändå slutar det med skilsmässa. Makarna talar inte samma språk och hittar inget gemensamt språk eftersom det finns så mycket besvikelse och så mycket skuld.

Rättvisans perspektiv

När vi talar om Gud och kriget brukar en av de viktigaste invändningarna vara att alla krig drabbar oskyldiga människor. Hur kan Gud tolerera det? Det är inget svar på frågan men likväl ett lämpligt påpekande att också all annan synd drabbar oskyldiga. Om din favoritsynd är att skvallra och förtala så kommer din framfart att drabba människor som är oskyldiga i den meningen att de kanske inte har gjort det du anklagar dem för. Din berättelse kanske är fantasier från början till slut. Synd är ju per definition något som ger syndaren en vinst och som samtidigt skapar lidande för andra, med tiden även för syndaren själv.

Frågan blir därför denna: ”Varför tolererar Gud synden alldeles oavsett vilken

form den än tar sig?” Än värre: ”Gud borde väl ha gjort så att alla verkligen talade samma språk så att krig och konflikt kunde förebyggas. I stället förbistrade han språket. Då är han väl också skyldig till alla krig! Hur skall han i så fall kunna döma våra synder?”

Guds väg

Kriget blir tidigt en realitet i den bibliska historien.

Efter en tid hände sig att Kain bar fram en offergåva åt HERREN av markens gröda. ⁴Även Abel bar fram sin gåva av det förstfödda i sin hjord, av djurens fett. Och HERREN såg till Abel och hans offer, ⁵men till Kain och hans offer såg han inte. Då blev Kain mycket vred och hans blick blev mörk. ⁶Och HERREN sade till Kain: ”Varför är du vred och varför är din blick så mörk? ⁷Är det inte så att om du gör det som är gott, ser du frimodigt upp, men om du inte gör det som är gott, då lurar synden vid dörren. Den har begär till dig, men du skall råda över den.” Kain talade med sin bror Abel, och medan de var ute på marken överföll Kain sin bror och dödade honom. ⁹Och HERREN sade till Kain: ”Var är din bror Abel?” Han svarade: ”Jag vet inte. Skall jag hålla reda på min bror?” ¹⁰Då sade han: ”Vad har du gjort? Hör, din brors blod ropar till mig från marken! (1 Mos 4:3-10)

Här är ju Guds roll minst lika märklig som i berättelsen om Babels torn. Gud tog emot Abels offer men inte Kains. Ingen av dem hade syndat, så långt man kan se av texten. Gud måste ha vetat hur det skulle komma att sluta. Han provocerade alltså Kain till mord och höll honom sedan ändå för fullt ansvarig. Kan man göra så? Ja, Kain visste vad som var rätt och fel och han tillät inte Gud att vara Gud. Kunskapen om gott och ont gör oss inte moraliska utan vi frestas ideligen att söka det som gott för oss själva även om det sker till förlust och lidande för andra.

Har jag inte rätt...?

Målet är att vi skall komma att avsky synden i alla dess former, även när den ger oss själva en kortsiktig vinst. Eftersom det är vår längtan som styr våra liv mycket mer än förnuftet måste vår längtan efter syndens vinst få dö. Gud går mot detta mål på ett överraskande sätt:

Ty himmelriket är likt en husbonde som tidigt på morgonen gick ut för att leja arbetare till sin vingård. ²Han kom överens med dem om en dagslön på en denar och skickade dem till sin vingård. ³Vid tredje timmen gick han ut och fick se andra stå arbetslösa på torget. ⁴Han sade till dem: Gå ni också till min vingård! Jag skall ge er en rättvis lön. ⁵Och de gick. Vid sjätte och vid nionde timmen gick han ut igen och gjorde likadant. ⁶Också vid elfte timmen gick han ut och fann några andra stå där, och han sade till dem: Varför står ni här hela dagen arbetslösa? ⁷De svarade honom: Därför att ingen har lejt oss. Han sade då till dem: Gå till min vingård, ni också.

På kvällen sade vingårdens herre till sin förvaltare: Kalla på arbetarna och ge dem deras lön. Men börja med de sista och sluta med de första. De som hade blivit lejda vid elfte timmen kom då fram och fick var sin denar. När sedan de första kom, trodde de att de skulle få mer, men också de fick en denar. När de fick den, klagade de på husbonden och sade: De där som kom sist har gjort en timme, och du har jämställt dem med oss, som

har stått ut med dagens slit och hetta. Han svarade en av dem: Min vän, jag gör dig ingen orätt. Kom du inte överens med mig om en denar? Ta det som är ditt och gå. Men åt den siste vill jag ge lika mycket som åt dig. Får jag inte göra som jag vill med det som är mitt? Eller ser du med onda ögon på att jag är så god? Så skall de sista bli de första och de första bli de sista.” (Matt 20:1-16)

Gud provocerar fram tillfällen där jag kan se att mitt krav på rättvisa mycket väl kan bottna i avundsjuka (som här) eller i hämndbegär (som ofta annars). Dessa båda kan i godhetens namn lätt leda till svår konflikt. I större sammanhang kan det bli krig.

Grandet och bjälken

Liknelsen om grandet eller flisan och bjälken visar att man hanterar andras ofullkomligheter, andras skulder och andras behov på ett annat sätt än sina egna. Man anklagar ofta andra inom områden där man själv är i behov av andras nåd - och av Guds.

Apostlarnas lära

I breven och Apg finns nästan ingenting om vare sig krig eller politik. Ett litet undantag finner vi hos Paulus i Rom 13:

Varje människa skall underordna sig den överhet hon har över sig. Ty det finns ingen överhet som inte är av Gud, och den som finns är insatt av honom.²Den som sätter sig emot överheten står därför emot vad Gud har bestämt, och de som gör så drar domen över sig själva.³Ty de styrande inger inte fruktan hos dem som gör det goda utan hos dem som gör det onda. Vill du slippa att leva i fruktan för överheten, fortsätt då att göra det goda, så kommer du att få beröm av den.⁴Överheten är en Guds tjänare till ditt bästa. Men gör du det onda skall du frukta, ty överheten bär inte svärdet förgäves. Den är en Guds tjänare, en hämnare som straffar den som gör det onda.⁵Därför måste man underordna sig den inte bara för straffets skull utan också för samvetets skull.⁶Det är också därför ni betalar skatt. Ty de styrande är Guds tjänare, ständigt verksamma för just denna uppgift.⁷Fullgör era skyldigheter mot alla: skatt åt den ni är skyldiga skatt, tull åt den ni är skyldiga tull, vördnad åt den som bör få vördnad och heder åt den som bör få heder. (Rom 13:1-7)

Detta måste ha skorrat i öronen på varje dåtida jude. Skatt och tull bidrog till romarnas militärmakt. Hur mycket vördnad anser Paulus att man skall ge åt kejsaren när han utropar sig till gud? Om överheten blir helt korrumpad, vad gör man då? Hur tänker Paulus?

All auktoritet ges från Gud. Om överheten missbrukar sin auktoritet är det Guds sak och inte människors att avsätta missbrukarna. Människans handlande har Paulus redan avhandlat i slutet på kapitel 12 där han talar om vikten av att vi förlåter våra fiender för att bereda plats för Guds dom.

Hämnas inte, mina älskade, utan lämna rum för vredesdomen. Ty det står skrivet: Min är hämnden, jag skall utkräva den, säger Herren.²⁰Men om din fiende är hungrig, så ge honom att äta, om han är törstig, ge honom att dricka. Gör du det, samlar du glödande kol på hans huvud.²¹Låt dig inte besegras av det onda utan besegra det onda med det

goda. (Rom 12:19-21)

Slavarna

När apostlarna förmanar slavar till att bli exemplariska som slavar så ådrar de sig moderna människors vrede. Hur tänkte de? Fusk, flykt, uppror och revolution är alla en sorts försök att med synden som redskap skapa ett samhälle som uttrycker rättfärdighet. Detta är en helt oframkomlig väg. Alla revolutioner och befrielseerörelser som vi sett under 1900-talet har slutat som det gick i Ryssland eller Kuba, det blev bara mycket värre än förut. 1900-talet är de meningslösa revolutionernas århundrade.

Slavar som gör uppror förlorar dessutom den rättfärdighet de fått av Gud och löper därför en stark risk att förlora evigheten. Detta tidsperspektiv är också viktigt. Lidandet här ställs mot saligheten där.

Gud avsätter och dömer

Tanken tycks alltså bli att om någon missbrukar sin makt är det inte människors sak att göra uppror utan Gud förbehåller sig den rätten som högsta auktoritet. Vi ser detta hos David. Saul jagade honom för att få behålla tronen. Under en sådan jakt gick han in i en grotta och utträttade naturbehov. David som gömt sig i grottan skar av en flik av Sauls mantel men dödade inte Saul.

Och Saul steg upp och gick ut ur grottan och fortsatte sin väg. ⁹Då steg också David upp och gick ut ur grottan och ropade efter Saul: "Min herre och konung!" När Saul såg sig tillbaka, böjde David sig ner med ansiktet mot jorden och bugade sig. ¹⁰Han sade till Saul: "Varför lyssnar du till sådana människor som säger att David vill din olycka? ¹¹Du har ju nu med egna ögon sett hur jag skonade dig, när HERREN i dag hade gett dig i min hand i grottan och man uppmanade mig att döda dig. Jag tänkte: Jag skall inte räcka ut handen mot min herre. Han är ju HERRENS smorde. ¹²Se själv, min fader, ja, se här fliken av din mantel i min hand. Genom att jag skar av fliken på din mantel men inte dödade dig, kan du se och förstå att jag inte har velat göra något ont eller begå något brott och att jag inte har syndat mot dig. Men du jagar mig för att ta mitt liv. ¹³HERREN skall döma mellan mig och dig, och HERREN skall hämnas mig på dig, men min hand skall inte komma vid dig. (1 Sam 24:8-13)

David agerade som om han hade förlåtit Saul. Förlåtelsen innebär att man ger Gud fria händer till att själv skipa rättvisa utan inblandning från den som har anledning att hämnas. Gud kan därvid använda sig av andra människor.

Så länge människan vill göra sig ett namn kommer kriget också att vara vår följeslagare. Kriget är syndens yttersta konsekvens eller manifestation.

Det utvalda folket

Gud utvalde Abel framför Kain och Kain mördade Abel. Gud utvalde Israel. Varför? För att skapa samma konflikt. När det utvalda folkets ledare såg den utvalde Messias så ville de döda honom - och de gjorde det. På samma sätt kommer historien att avslutas genom att de icke judiska folken angriper Israel i

ett försök att utrota folket.

Se, HERRENS dag kommer! Då skall man dela bytet bland er. ²Ty jag skall samla alla hednafolk till strid mot Jerusalem. Staden kommer att intas, husen plundras och kvinnorna våldtas. Halva staden skall föras bort i fångenskap. Men återstoden skall inte bli utrotad. ³Sedan skall HERREN gå ut i strid mot dessa hednafolk, så som han stred förr på drabbningens dag, ⁴På den dagen skall han stå med sina fötter på Oljeberget, mitt emot Jerusalem, österut. Och Oljeberget skall delas mitt itu, från öster till väster, till en mycket stor dal genom att ena hälften av berget viker undan mot norr och andra hälften mot söder. ⁵Och ni skall fly ner i dalen mellan mina berg, ty dalen mellan bergen skall sträcka sig till Asel. Ni skall fly som när ni flydde för jordbävningen på Ussias, Juda kungs, tid. Då skall HERREN, min Gud, komma och alla heliga med dig. (Sak 14:1-5)

Historien slutar alltså som den börjar - med brodermord. Gud väljer inte efter meriter. Antisemitismen handlar ändå om att hedningarna genom årtusenden velat bevisa att Gud valde fel folk.

Evigheten

Tanken med historien är att vi skall gripas av avsky mot synden även när den ger oss själv som störst vinst. Då först är vi Guds avbilder. Han skulle kunna synda om han ville men han vill inte. Dithän måste vi människor komma för att kunna bli hans avbilder. Då har vi dött bort från synden.

Och våra synder bar han i sin kropp upp på korsets trä, för att vi skulle dö bort från synderna och leva för rättfärdigheten. Och genom hans sår har ni blivit botade. Ni var som vilsegångna får, men nu har ni vänt om till era själars herde och vårdare. (1 Pet 2:24-25)

Vad skall vi nu säga? Skall vi fortsätta att synda för att nåden skall bli större? ²Nej, visst inte! Vi som har dött bort från synden, hur skulle vi kunna fortsätta att leva i den? (Rom 6:1-2)

Så skall också ni se på er själva: ni är döda från synden och lever för Gud i Kristus Jesus. (Rom 6:11)

Ty jag har genom lagen dött bort från lagen för att jag skall leva för Gud. Jag är korsfäst med Kristus, ²⁰och nu lever inte längre jag, utan Kristus lever i mig. Och det liv jag nu lever i min kropp, det lever jag i tron på Guds Son, som har älskat mig och utgivit sig för mig. (Gal 2:19-20)

Ty Kristi kärlek driver oss, eftersom vi är övertygade om att en har dött i allas ställe, och därför har alla dött. ¹⁵Och han dog för alla, för att de som lever inte längre skall leva för sig själva utan för honom som har dött och uppstått för dem. (2 Kor 5:14-15)

Sven Reichmann